

MYTOLOGI FOR DUMMIES 5: DE FØRSTE LÆSNINGSFORSØG

af Chresteria

I de første fem artikler har vi set på den antikke myte om verdensaldrene samt gennemgået den Neutzsky-Wulff'ske analysemodel, som er bygget herover (men ikke er identisk med den oprindelige myte). Særlig opmærksomhed fik sølvalderen grundet det religiøse grundmønsters og verdensaldermodellens forankring heri.

Som nævnt kan det være noget af et arbejde at få et overblik over modellen, i og med at Neutzsky-Wulff ikke behandler den samlet noget sted. Dette har vi nu med de første artikler prøvet at råde bod på. Videre læsning er at finde i *Det overnaturlige*, hvor modellen første gang behandles side 114ff. (se også bogens indeks), og *Indføring i RUM* med gennemgangen af myten om Procne og Philomela.

En hurtig huskeremse til aldrene er den ægyptiske guderække, jf. side 115 i *Det overnaturlige*: Osiris (guldalderen – faderen), Isis (sølvalderen – moderen), Horus (kobberalderen – afkommet/sønnen) og Seth (jernalderen – sviget og verdens undergang). Sådanne overblik er overfladiske, men nyttige for begynderen. Øv dig derfor gerne i at sætte stikord på de enkelte aldre. De hjælper dig til at genkende deres motiver og karakteristika i det mytologiske materiale.

Oftte ser man til sin forvirring, at træk fra de forskellige verdensaldre er at finde i samme kult eller myte. Dette skyldes, som vi har set, at kulterne og deres tilknyttede myter ikke smider gammelt materiale væk, men inkorporerer det i mere eller mindre oprindelig form. Som regel domineres kulter og myter dog af én af de fire verdensaldres tankegang, mens de øvrige aldre blot er repræsenteret ved forskellige træk og detaljer ved kulten/myten.

En god idé er altid at starte med at se på magtfordelingen og forholdet kønnene imellem. Dette er en af de bedste måder at kende de forskellige verdensaldre på. Kærlighedsaffærer er ofte beskrivende for en alder (især sølvalderen med dens opsplitning i tidlige og sene forhold), mens konflikter giver gode fingerpeg om overgange mellem to alders idésæt.

Dominerer den jordiske mand? Eller er det kvinden? Hvor usynligt er det transcendent mandlige? Man skal i denne forbindelse ikke lade sig narre af, at de olympiske guder, hvis faste pantheon hører kobberalderen til, optræder i de fleste myter. Flere af disse er som nævnt ældre end som så eller dækker over ældre, lokale guder.

Når mødre slår deres afkom ihjel som i myten om Medeas hævn på Iason eller Procnes drab på sønnen Itys, er det et udtryk for sølvalderens kritik af kobberalderen. Dræber sønnen derimod sin moder, har vi med en kobberalderkritik af sølvalderen at gøre. Er en kvinde centrum i kulten (f.eks. Kore), har vi med sølvalder at gøre, mens manden i centrum af samme kult (f.eks. Adonis) indikerer kobberalder.

Problematikkerne skifter kun synsvinkel, ikke egentligt kultteknisk indhold. Men



denne synsvinkel er til gengæld meget vigtig at aflure. Det letter læsningen meget.

Magtfulde kvinder er sølvalderkvinder, og de dæmoniseres ofte, jf. Medusa, Medea eller i semitisk mytologi Lilith. Det kan indimellem være vanskeligt at afgøre, om en mandlig skikkelse repræsenterer det transcendent eller jordisk mandlige – dertil er der kun at sige: Øvelse gør mester! I folkeeventyrene kan prinsen således repræsentere begge, f.eks. i de forskellige versioner af eventyret om Rapunzel.

Optræder der i samme eventyr en drage, kan man være sikker på, at prinsen indtager pladsen som det jordisk mandlige, og utroligt nok (igen hersker kobberalderens synsvinkel) vælger prinsessen ofte prinsen, skønt dragen ville være et mere oplagt valg for en rigtig prinsesse. Andre gange er det sværere at gennemskue prinsens rolle. På denne måde kan umiddelbart ens skikkelser godt repræsentere forskellige elementer i forskellige myter eller endog i forskellige versioner af samme myte.

Igen kan et skema måske hjælpe:

Guldalder: venskab mellem to mandlige skikkelser (begge gudelignende)

Tidlig sølvalder: kærlighed mellem mandlig skikkelse (guddom) og kvinde

Sen sølvalder: kærlighed mellem kvinde (guddommelig) og mandlig skikkelse (jordisk mand)

Overgangen til kobberalder: antagonisme mellem mandlig skikkelse (jordisk mand) og kvinde

Kobberalder: antagonisme mellem to mandlige skikkelser (guddom kontra jordisk mand)

Jernalder: alles kamp mod alle (da jernalderen er en ophævelse af verdens indretning og repræsenterer en demytologisering, er det svært at opstille klare regler for denne alder).

Ydermere er det ikke altid så nemt at lære at anvende aldrene som det udtryk for kultisk fokus, de er. Stikord er nyttige, men kan også være farligt forenkende. Som begynder er det stikordene og de let forståelige "mærkater", man selvfølgelig vil applicere modellen ud fra, men det er vigtigt allerede fra starten at huske, at materialet ofte er mere kompliceret end som så. (Og derfor har jeg også sidst i denne artikel foreslået bestemte "pædagogiske" myter at starte læsningen med.)

Ud fra beskrivelsen i den foregående artikel er det f.eks. fristende at tro, at en isoleret jæger-samler-stamme i junglen udelukkende har guldalderens kultiske fokus grundet denne alders tilknytning til netop denne kulturform. Men man vil som oftest kunne finde jernaldertræk, f.eks. i form af pagtsbrud og snu skikkelser, også i sådanne stammers mytologi. Det er således en typisk begynderfælde at lægge sig alt for fast på aldrene tilknytning til de forskellige kulturelle epoker.

Med sådanne advarsler i ryggsækken vil vi give os i kast med mytelæsningen. En god første øvelse i at genkende de forskellige verdensaldres træk er kongerækker og skabelsesmyter. Her får man de enkelte aldre præsenteret i rækkefølge og kan koncentrere sig om at øve sig i at finde overgangene mellem dem (syndflod, kærlighed mellem guder og kvinder, pagtsbrud osv.).

En af de få samlede antikke myte-fremstillinger er Apollodoros' *Bibliotek*. Fortællestilen er bestemt ikke noget at råbe hurra for, men det er til gengæld en stor fordel, at man ikke behøver stykke myterne sammen af flere forskellige småkilder.

Vi vil starte med Athens første konger og disse skikkelsers tilknytning til de forskellige aldre. Målet med de første læsninger er jo i høj grad at lære at genkende de forskellige aldres kendetegn i materialet.



Øvelse 1: Athens mytiske kongerække

Her kommer først Apollodoros' opregning af Athens første konger i 3. bog, kap. 14 af sit *Bibliotek*:

[3.14.1] Cecrops, a son of the soil, with a body compounded of man and serpent, was the first king of Attica, and the country which was formerly called Acte he named Cecropia after himself. In his time, they say, the gods resolved to take possession of cities in which each of them should receive his own peculiar worship. So Poseidon was the first that came to Attica, and with a blow of his trident on the middle of the acropolis, he produced a sea which they now call Erechtheis. After him came Athena, and, having called on Cecrops to witness her act of taking possession, she planted an olive tree, which is still shown in the Pandrosium. But when the two strove for possession of the country, Zeus parted them and appointed arbiters, not, as some have affirmed, Cecrops and Cranaus, nor yet Erysichthon, but the twelve gods. And in accordance with their verdict the country was adjudged to Athena, because Cecrops bore witness that she had been the first to plant the olive. Athena, therefore, called the city Athens after herself, and Poseidon in hot anger flooded the Thriasian plain and laid Attica under the sea.

[3.14.2] Cecrops married Agraulus, daughter of Actaeus, and had a son Erysichthon, who departed this life childless; and Cecrops had daughters, Agraulus, Herse, and Pandrosus. Agraulus had a daughter Alcippe by Ares. In attempting to violate Alcippe, Halirrhothius, son of Poseidon and a nymph Euryte, was detected and killed by Ares. Impeached by Poseidon, Ares was tried in the Areopagus before the twelve gods, and was acquitted.
(...)



[3.14.5] When Cecrops died, Cranaus came to the throne; he was a son of the soil, and it was in his time that the flood in the age of Deucalion is said to have taken place. He married a Lacedaemonian wife, Pedias, daughter of Mynes, and begat Cranae, Menaechme, and Atthis; and when Atthis died a maid, Cranaus called the country Atthis.

[3.14.6] Cranaus was expelled by Amphictyon, who reigned in his stead; some say that Amphictyon was a son of Deucalion, others that he was a son of the soil; and when he had reigned twelve years he was expelled by Erichthionius. Some say that this Erichthionius was a son of Hephaestus and Atthis, daughter of Cranaus, and some that he was a son of Hephaestus and Athena, as follows: Athena came to Hephaestus, desirous of fashioning arms. But he, being forsaken by Aphrodite, fell in love with Athena, and began to pursue her; but she fled. When he got near her with much ado (for he was lame), he attempted to embrace her; but she, being a chaste virgin, would not submit to him, and he dropped his seed on the leg of the goddess. In disgust, she wiped off the seed with wool and threw it on the ground; and as she fled and the seed fell on the ground, Erichthionius was produced. Him Athena brought up unknown to the other gods, wishing to make him immortal; and having put him in a chest, she committed it to Pandrosus, daughter of Cecrops, forbidding her to open the chest. But the sisters of Pandrosus opened it out of curiosity, and beheld a serpent coiled about the babe; and, as some say, they were destroyed by the serpent, but according to others they were driven mad by reason of the anger of Athena and threw themselves down from the acropolis. Having been brought up by Athena herself in the precinct, Erichthionius expelled Amphictyon and became king of Athens; and he set up the wooden image of Athena in the acropolis, and instituted the festival of the Panathenaea, and married Praxithea, a Naiad nymph, by whom he had a son Pandion.



[3.14.7] When Erichthonius died and was buried in the same precinct of Athena, Pandion became king, in whose time Demeter and Dionysus came to Attica. But Demeter was welcomed by Celeus at Eleusis, and Dionysus by Icarius, who received from him a branch of a vine and learned the process of making wine. And wishing to bestow the god's boons on men, Icarius went to some shepherds, who, having tasted the beverage and quaffed it copiously without water for the pleasure of it, imagined that they were bewitched and killed him; but by day they understood how it was and buried him. When his daughter Erigone was searching for her father, a domestic dog, named Maera, which had attended Icarius, discovered his dead body to her, and she bewailed her father and hanged herself.

[3.14.8] Pandion married Zeuxippe, his mother's sister, and begat two daughters, Procne and Philomela, and twin sons, Erechtheus and Butes. But war having broken out with Labdacus on a question of boundaries, he called in the help of Tereus, son of Ares, from Thrace, and having with his help brought the war to a successful close, he gave Tereus his own daughter Procne in marriage. Tereus had by her a son Itys, and having fallen in love with Philomela, he seduced her also saying that Procne was dead, for he concealed her in the country. Afterwards he married Philomela and bedded with her, and cut out her tongue. But by weaving characters in a robe she revealed thereby to Procne her own sorrows. And having sought out her sister, Procne killed her son Itys, boiled him, served him up for supper to the unwitting Tereus, and fled with her sister in haste. When Tereus was aware of what had happened, he snatched up an axe and pursued them. And being overtaken at Daulia in Phocis, they prayed the gods to be turned into birds, and Procne became a nightingale, and Philomela a swallow. And Tereus also was changed into a bird and became a hoopoe.

[3.15.1] When Pandion died, his sons divided their father's inheritance between them, and Erechtheus got the kingdom, and Butes got the priesthood of Athena and Poseidon Erechtheus. Erechtheus married Praxithea, daughter of Phrasimus by Diogenia, daughter of Cephisus, and had sons, to wit, Cecrops, Pandorus, and Metion; and daughters, to wit, Procris, Creusa, Chthonia, and Orithyia, who was carried off by Boreas. Chthonia was married to Butes, Creusa to Xuthus, and Procris to Cephalus, son of Deion. Bribe by a golden crown, Procris admitted Pteleon to her bed, and being detected by Cephalus she fled to Minos. But he fell in love with her and tried to seduce her. Now if any woman had intercourse with Minos, it was impossible for her to escape with life; for because Minos cohabited with many women, Pasiphae bewitched him, and whenever he took another woman to his bed, he discharged wild beasts at her joints, and so the women perished. But Minos had a swift dog and a dart that flew straight; and in return for these gifts Procris shared his bed, having first given him the Circaean root to drink that he might not harm her. But afterwards, fearing the wife of Minos, she came to Athens and being reconciled to Cephalus she went forth with him to the chase; for she was fond of hunting. As she was in pursuit of game in the thicket, Cephalus, not knowing she was there, threw a dart, hit and killed Procris, and, being tried in the Areopagus, was condemned to perpetual banishment.

[3.15.2] While Orithyia was playing by the Ilissus river, Boreas carried her off and had intercourse with her; and she bore daughters, Cleopatra and Chione, and winged sons, Zetes and Calais. These sons sailed with Jason and met their end in chasing the Harpies; but according to Acusilaus, they were killed by Hercules in Tenos.

[3.15.3] Cleopatra was married to Phineus, who had by her two sons, Plexippus and Pandion. When he had these sons by Cleopatra, he married Idaea, daughter of Dardanus. She falsely accused her stepsons to Phineus of corrupting her virtue, and Phineus, believing her, blinded them both. But when the Argonauts sailed past with Boreas, they punished him.

[3.15.4] Chione had connexion with Poseidon, and having given birth to Eumolpus unknown to her father, in order not to be detected, she flung the child into the deep. But Poseidon picked him up and conveyed him to Ethiopia, and gave him to Benthesisicyme (a daughter of his own by Amphitrite) to bring up. When he was full grown, Benthesisicyme's husband gave him one of his two daughters. But he tried to force his wife's sister, and being banished on that account, he went with his son Ismarus to Tegyrus, king of Thrace, who gave his daughter in marriage to Eumolpus's son. But being afterwards detected in a plot against Tegyrus, he fled to the Eleusinians and made friends with them. Later, on the death of Ismarus, he was sent for by Tegyrus and went, composed his old feud with him, and succeeded to the kingdom. And war having broken out between the Athenians and the Eleusinians, he was called in by the Eleusinians and fought on their side with a large force of Thracians. When Erechtheus inquired of the oracle how the Athenians might be victorious, the god answered that they would win the war if he would slaughter one of his daughters; and when he slaughtered his youngest, the others also slaughtered themselves; for, as some said, they had taken an oath among themselves to perish together. In the battle which took place after the slaughter, Erechtheus killed Eumolpus.

[3.15.5] But Poseidon having destroyed Erechtheus and his house, Cecrops, the eldest of the sons of Erechtheus, succeeded to the throne. He married Metiadusa, daughter of Eupalamus, and begat Pandion. This Pandion, reigning after Cecrops, was expelled by the sons of Metion in a sedition, and going to Pylas at Megara married his daughter Pylia. And at a later time he was even appointed king of the city; for Pylas slew his father's brother Bias and gave the kingdom to Pandion, while he himself repaired to Peloponnese with a body of people and founded the city of Pylus. While Pandion was at Megara, he had sons born to him, to wit, Aegeus, Pallas, Nisus, and Lycus. But some say that Aegeus was a son of Scyrius, but was passed off by Pandion as his own.

[3.15.6] After the death of Pandion his sons marched against Athens, expelled the Metionids, and divided the government in four; but Aegeus had the whole power. The first wife whom he



married was Meta, daughter of Hoples, and the second was Chalciope, daughter of Rhexenor. As no child was born to him, he feared his brothers, and went to Pythia and consulted the oracle concerning the begetting of children. The god answered him: The bulging mouth of the wineskin, O best of men, loose not until thou hast reached the height of Athens. Not knowing what to make of the oracle, he set out on his return to Athens.

[3.15.7] And journeying by way of Troezen, he lodged with Pittheus, son of Pelops, who, understanding the oracle, made him drunk and caused him to lie with his daughter Aethra. But in the same night Poseidon also had connexion with her. Now Aegeus charged Aethra that, if she gave birth to a male child, she should rear it, without telling whose it was; and he left a sword and sandals under a certain rock, saying that when the boy could roll away the rock and take them up, she was then to send him away with them.

But he himself came to Athens and celebrated the games of the Panathenian festival, in which Androgeus, son of Minos, vanquished all comers. Him Aegeus sent against the bull of Marathon, by which he was destroyed. But some say that as he journeyed to Thebes to take part in the games in honor of Laius, he was waylaid and murdered by the jealous competitors. But when the tidings of his death were brought to Minos, as he was sacrificing to the Graces in Paros, he threw away the garland from his head and stopped the music of the flute, but nevertheless completed the sacrifice; hence down to this day they sacrifice to the Graces in Paros without flutes and garlands.

[3.15.8] But not long afterwards, being master of the sea, he attacked Athens with a fleet and captured Megara, then ruled by king Nisus, son of Pandion, and he slew Megareus, son of Hippomenes, who had come from Onchestus to the help of Nisus. Now Nisus perished through his daughter's treachery. For he had a purple hair on the middle of his head, and an oracle ran that when it was pulled out he should die; and his daughter Scylla fell in love with Minos and pulled out the hair. But when Minos had made himself master of Megara, he tied the damsel by the feet to the stern of the ship and drowned her.

When the war lingered on and he could not take Athens, he prayed to Zeus that he might be avenged on the Athenians. And the city being visited with a famine and a pestilence, the Athenians at first, in obedience to an ancient oracle, slaughtered the daughters of Hyacinth, to wit, Antheis, Aegleis, Lytaea, and Orthaea, on the grave of Geraestus, the Cyclops; now Hyacinth, the father of the damsels, had come from Lacedaemon and dwelt in Athens. But when this was of no avail, they inquired of the oracle how they could be delivered; and the god answered them that they should give Minos whatever satisfaction he might choose. So they sent to Minos and left it to him to claim satisfaction. And Minos ordered them to send seven youths and the same number of damsels without weapons to be fodder for the Minotaur. Now the Minotaur was confined in a labyrinth, in which he who entered could not find his way out; for many a winding turn shut off the secret outward way. The labyrinth was constructed by Daedalus, whose father was Eupalamus, son of Metion, and whose mother was Alcippe; for he was an excellent architect and the first inventor of images. He had fled from Athens, because he had thrown down from the acropolis Talos, the son of his sister Perdix; for Talos was his pupil, and Daedalus feared that with his talents he might surpass himself, seeing that he had sawed a thin stick with a jawbone of a snake which he had found. But the corpse was discovered; Daedalus was tried in the Areopagus, and being condemned fled to Minos. And there Pasiphae having fallen in love with the bull of Poseidon, Daedalus acted as her accomplice by contriving a wooden cow, and he constructed the labyrinth, to which the Athenians every year sent seven youths and as many damsels to be fodder for the Minotaur.

[3.16.1] Aethra bore to Aegeus a son Theseus, and when he was grown up, he pushed away the rock and took up the sandals and the sword, and hastened on foot to Athens. (...)

Apollodoros elsker, som uddraget viser, namedropping, og ofte kan overblikket forsvinde i de mange genealogier. Min følgende gennemgang er meget overordnet for bedst at illustrere verdensaldertankegangen. Der er selvfølgelig mange detaljer, man kunne dykke ned i. Uafklarede spørgsmål er velkomne via brevkassen på min hjemmeside (www.chresteria.dk).

1) Den første konge er Kekrops, halvt slange, halvt mand og født af jorden (*autochthon*), hvilket som nævnt er klare guldaldertræk. Navnet betyder *øjehale* eller *ansigt med hale* – en meget rammende beskrivelse af en slange. Som man kan se ikke mindst af det arkæologiske materiale fra Akropolis, spiller slangen en væsentlig rolle i tidlig athenæisk religion, nemlig som totem.

Den for kulten på Akropolis centrale skikkelse, Erichthonios, fremstilles da også dels som halvt slange, halvt mand, dels som et barn omviklet af slanger. Selv om han optræder forholdsvis sent i Athens mytiske kongerække, er han karakteriseret ved at have alle de gamle guldaldertræk, fordi kulten griber helt tilbage til totemismen, jf. også den tidlige kults slangediademer.

Slangen optræder endvidere som en del af den store Athene-statue i Parthenon-templet (placeret ved foden af gudindens skjold). Fremstillingen af barnet omviklet med slanger er et senere træk (slangeskikkelsen er ikke længere en del af det kropslige udseende, men totem'et eksternaliseres og gøres til et separat dyr).

I Kekrops' regeringstid foregår kampen mellem Athene og Poseidon om magten i landet (jf. også *Indføring i RUM* p. 59), og Poseidon oversvømmer Attika i vrede over at have tabt. En sådan oversvømmelse (jf. syndfloden) repræsenterer ofte et aldersskifte i det mytologiske materiale, i dette tilfælde overgangen fra guld- til



sølvalder. Den gamle verden skylles væk, og en ny fremkommer. Guldaldertrækkene bliver færre.

Apollodoros beskriver dog ikke direkte den efterfølgende sølvalderkult, men sølvalderen kan skimtes i kampen mellem de to guder, idet en af mytevarianterne (findes ikke hos Apollodoros) lader folket afgøre, hvilken af de to guder der skal vinde. Kvinderne stemmer på Athene, mens mændene vælger Poseidon, og Athene sejrer, fordi kvinderne lige akkurat er i overtal.

2) Kranaos overtager tronen efter Kekrops, men er ikke i familie med ham. Også denne konge er stadig, på guldaldermæssig vis, jordfødt (*autochthon*), men Apollodoros melder ikke noget om slangelignende træk. Navnet betyder *stenet/klipperig*. Også i hans regeringstid forekommer en oversvømmelse, nemlig oversvømmelsen, som svarer til den bibelske syndflod og indgår i myten om Deukalion & Pyrrha. Denne markerer her overgangen fra sølv- til kobberalder.

3) Den næste konge Amphiktyon overtager på ægte kobberalder- og krigerisk vis magten ved at fordrive Kranaos. Med denne skikkelse begynder beskrivelsen jordfødt at blive et vigende træk i kilderne, idet Apollodoros angiver to forskellige versioner af hans fødsel: enten som søn af Deukalion (dvs. menneskefødt) eller *autochthon*, som de tidligere konger. Navnet betyder *han, der bebygger rundt om* (af *amphi* og *ktizein* – *at bygge byer rundt om*) og går videre i Amphiktyoner-forbundet, som er tilknyttet Apollon- og Demeter-kulten. Navngivningen af denne konge må henvise til Athens konsolidering som bystat.



4) Erichthonios fordriver Amphiktyon efter 12 års regeringstid. Han er ikke i familie med Amphiktyon, men er en søn af Hephaistos og Athene (i andre versioner Atthis). Han sammenblandes i denne funktion med Erechtheus, en ifølge Apollodoros' liste senere konge.

Mytens grundtræk er som følger: Athene opsøger Hephaistos angående smedning af nogle våben, men han forelsker sig i hende og forfølger optændt af elskov den flygtende jomfru. Hans sæd når aldrig sit mål, men falder på hendes lår. Athene tørrer den af med en tot uld (en af etymologierne til Erichthonios), som hun kaster på jorden. Heraf opstår den jordfødte Erichthonios, som Athene opfoster i skjul, gemt i en kiste (*kiste, cista*).

Den asekuelle guldalderfødsel understreges ved, at Hephaistos' sæd spildes på Athenes lår og siden på jorden. Den græske rejsebogsforfatter Pausanias (I.2.6) betegner ham som søn af Gaia, hvilket hentyder til hans jord-fødsel. Ovid beskriver ham i *Metamorfoserne* (II.552ff.) som "*prolem sine matre creatam*" (*et afkom skabt uden en mor*), og om hans udseende skriver han: "... et intus infantemque vident [Kekrops' døtre] adporrectumque draconem." (*og i den [kisten] ser de et spædbarn og udstrakt ved siden af en slange*).

Kekrops' døtre sættes således til at vogte kisten, som to af dem ikke kan dy sig for at åbne, hvorefter de ser Erichthonios-barnet omviklet af en slange. Synet gør dem vanvittige, hvilket får dem til at kaste sig ud over Akropolis-klippen.

Etymologien bag Erichthonios er svært gennemskuelig. Traditionelt tolkes førstedelen af navnet som kommende af det græske *erion* (uld) eller *eris* (strid), men ingen af delene giver nogen særlig dybere mening. Navnets anden del hænger



sammen med *chthon* (jord), hvilket stemmer overens med hans natur. Neutzsky-Wulff har tolket førstedelen som hængende sammen med det hebraiske *erets* (*jord, land*), hvilket understøtter det jordfødte.

Myten omhandler det at kunne skue og tåle den inderste religiøse viden, idet græsk religion skelner mellem *hreta* og *arreta* (jf. *Det overnaturlige* side 142) – det, der kan tales om, og det, der ikke er kommunikerbart (forstået som henholdsvis det aktualiserede og uaktualiserede – det skabte og det potentielle). Præstinderne *arrephoroi* er således *bærerne af det unævnelige*, som dermed også er farligt. At Kekrops' døtre kaster sig ud over klippen, hentyder samtidig til den rituelle ofring af pigen i hendes trans-formation til præstinde.

Erichthonios identificeres med Apollon, som jo er solguden – den gyldne slange. Dennes guldalderdrab på Python skal forstås som et selvofer, idet det er sig selv, han dræber og dermed skaber verden af. Som solgud er Apollon et godt mytologisk bud på Athenes sølvaldermage i kulten på Akropolis, hvis man skal prøve at rekonstruere det for denne alder så centrale gudepar.

Som omtalt i forrige artikel er det transcendent mandlige ofte meget usynligt i kulten, men i dette tilfælde ledes man på sporet af Apollon gennem slangens fremtrædende stilling i kulten parret med denne guds tilknytning til Python (en drillende brik i myte-puslespillet). Endvidere anskues solen ofte som den gyldne slange (der bider sig selv i halen rundt om solskiven). Pausanias (I.24.7) gætter på, at Erichthonios gemmer sig i slangen ved foden af den store Athene-statue i Parthenon-templet.

Det er traditionelt Erichthonios, der opstiller træstøtten af Athene på Akropolis og indstifter Panathenæer-festen, den store fest for Athene, hvor hendes peplos (aktualisationen) fornyes, hvilket vil sige, at hele verden skabes på ny. Han gifter sig med naiaden Praxithea og får sønnen Pandion, der følger ham på tronen. I kraft af sin centrale placering åbner studier af Erichthonios-skikkelsen for forståelsen af hele Athens mytiske fortid, idet alt er samlet i kulten på Akropolis.

I romanen *RUM* i kapitlet *Erichthonius*, hvis handling foregår på et rumskib i omløb om planeten Erichthonius, beskriver Neutzsky-Wulff videnskabsmanden Dr. Brand Garrs søgen efter denne kistes indhold af *arreta* – traditionelt anskueliggjort i fremstillingen af det slangeomvundne æg, verdensægget.

Dette optræder i fortællingen i form af en supercollider, hvor verdens grundbestanddele, partikler, sendes rundt. Brands forhold til denne verdensmaskine med dens både skabende og destruktive kraft minder læseren om, at det er op til mennesket selv, hvordan det vil leve med det guddommelige og det både kreative og destruktive ved ånden.

I bogen går det hidtil behandlede kosmogoniske spørgsmål med dette kapitel over i det kosmologiske, hvilket åbner til resten af bogen, et uudtømmeligt moderne studium af mytologi.

5) I Pandions regeringstid kommer Demeter og Dionysos til Attika. Kongen gifter sig med Zeuxippe og får døtrene Procne og Philomela samt sønnerne Erechtheus og Butes. Navnet Pandion kommer formodentlig af *pan* (*hel*) og stammen af Zeus-navnet (*di-*), som på indoeuropæisk blot betyder *guddom* (jf. det latinske *deus*). Det kunne dermed betyde noget i retning af *al magt til Zeus* eller *alle guder*.

6) Erechtheus følger Pandion som konge, og der sker nu en opdeling af magten i verdslige og gejstlige beføjelser. Erechtheus regerer landet, mens Butes fungerer som præst for Athene og Poseidon Erechtheus. En sådan opdeling af magten er et senere træk end den guddommelige konge, dog stadig hørende til kobberalderen. Erechtheus er også gift med en Praxithea, hvilket, sammen med andre træk, understøtter formodningen om, at en identifikation med Erichthonios har fundet sted.

Athens mytiske kongerække fortsætter med endnu et par skikkelser (flere med samme navne som tidligere konger) og ender ved Theseus, der traditionelt, af athenerne selv, regnes for overgangsfiguren til mere "historisk" tid. Helten er en typisk kobberalderskikkelse, men athenernes egen tendens til at lade en mere historisk tid starte her kan karakteriseres som jernalderens demytologisering (mere herom i den næste artikel).

Central for myterne omkring Athen, og især for myterne knyttet til heroen Theseus, er Minos-skikkelsen og dennes tilknytning til Kreta. Hele mytekredsen omhandler indvielse og fortjener en særskilt behandling. Se *Det overnaturlige* 212 ff. Også de nævnte personer Erigone og Ikarios behandles her ganske kort.



Af en række som den, Apollodoros opstiller, kan man lære at skelne typiske træer ved de enkelte aldre, og en sådan række kan være god at øve sig på, fordi der er en tendens til, at de ældste træer kommer først.

En god indgangsvinkel til kongerækken er at se dem som repræsentanter for ideer i stedet for at forstå dem kronologisk. Navnenes etymologier røber ofte dette. Derfor er det altid nyttigt at undersøge etymologien bag de mytiske personer og begreber, man arbejder med. Der er ofte (men dog ikke altid) vigtige pointer at hente her.

De mytologiske familier/stamtræer repræsenterer generelt sådanne træer af ideer, hvilket bl.a. kan ses af det faktum, at det ofte er den samme "forbandelse" eller rettere – problemstilling, der hjemsøger den samme familie generation efter generation. Dette er altså en vigtig grund til også at undersøge genealogien for den skikkelse, man arbejder med.

En anden, med dette sammenhængende, grund er, at tilhørsforholdet næsten altid vil sige noget om den pågældende persons natur. "Søn eller datter af X" betyder i mytologiske sammenhænge snarere "tilknytning til" denne X end "afkom af".

Når den tidligere omtalte Ceyx hos Ovid er søn af Lucifer, og Alcyone datter af Aeolus, implicerer dette et tilhørsforhold til de pågældende guddomme. Ceyx repræsenterer på denne måde selv solguden i myten. Man skal derfor ikke være bange for at overføre forældrenes egenskaber (eller andre overordnede familiemedlemmers) på personen. Det er *ikke* snyd. Den associative analysemetode fungerer blot anderledes end, hvad vi er vant til er "god analyse-skik".

Ydermere kan det være nyttigt at undersøge f.eks. årstiden eller involverede dyr og planter. Solhverv giver f.eks. et hint om, at den gamle verden dør, for at en ny kan fødes, jf. myten om Ceyx & Alcyone og isfuglens rolle i denne verdensskabelse.

Møder man et dyr eller en plante, er det vigtigt at undersøge, hvad antikkens (*ikke* moderne tids) forestillinger er herom. Hvorfor opfører dyret sig, som det gør? Hvilke egenskaber siges det at have? Hvilken tilknytning til kult og religion? Hvad anvendes den pågældende plante til? Optræder den i kultiske sammenhænge?

Til denne opgave er de antikke naturvidenskabelige værker af Aristoteles og den ældre Plinius uundværlige. Også middelalderens bestiarier kan være nyttige, idet disse indeholder mange af antikkens forestillinger. Jf. – hvad sidstnævnte angår – den grundige indføring i bestiariernes tankegang i *Hjernen*.

Vigtigst er det, som det før er blevet påpeget, at gøre sig klart, at der er tale om en associativ måde at forstå på. Derfor er alle paralleller vigtige. Hvor optræder denne figur eller dette element ellers? I første omgang "gælder" alle associationer. Tænk løs, og skriv gerne det hele ned. Lav f.eks. et mindmap.

I anden runde bør man gå sine associationer efter og afdøre, hvilke det er frugtbart at forfølge. Efterhånden som man får mere øvelse, vil man få en fornemmelse for, hvad man skal gå videre med, men i starten vil man ofte ende på et sidespor og må gå tilbage til hovedvejen igen for at afprøve andre muligheder.

Man vil derfor også nemt i starten have en fornemmelse af, at "alt går", og at man i stedet for at forstå søger at forcere en mønsterdannelse i materialet, men dette skyldes udelukkende den uvante tankegang og manglende erfaring med arbejdsmetoden.

Med bare en smule øvelse begynder tankegangen og dens mønstre at manifestere sig, og det bliver klart, at ikke alt går. Myterne har bestemt deres egen logik og egne

faste regler. Man bør således ikke være bange for at undersøge paralleller, som normal rationel tankegang umiddelbart ville afvise. For antikkens mennesker var mytologi netop en associativ forståelse.

Øvelse 2: Mindmaps

- a) Udvælg en skikkelse eller en problemstilling fra en myte (eller et folkeeventyr).
- b) Lav et mindmap, hvor du associerer – til andre myter/eventyr, moderne litteratur, andre navne og skikkelser, ord og navne, der ligner m.v. Kun du selv sætter grænserne. En markering på mindmap'et kan f.eks. også være en etymologisk undersøgelse af skikkelsens navn eller en opremsning af de forskellige tilknyttede handlingssekvenser i historien.
- c) Udvælg 10 af dine associationer som de vigtigste. Hvorfor er de vigtige?
- d) Se grundigt på listen og udvælg 3-5 af de 10, som du starter med at undersøge nærmere.

Øvelsen skulle gerne få dig godt i gang med analyse-arbejdet. Mindmaps er gode, fordi de hjælper til at visualisere forskellige tanker og indfald – og ikke mindst giver de mulighed for at se sammenhænge mellem det, der måske i første omgang forekommer at være løse og enkeltstående tanker.

En anden vigtig ting er at undersøge alle kilder til den pågældende skikkelse. Dette er måske i virkeligheden det største puslespil, og i og med at det er et pillearbejde med 3 linier her og 5 dér, kan det ofte vise sig at blive meget tidkrævende. Belønningen er dog ofte tilsvarende stor, når de mange detaljer begynder at samles til et større billede.



Som nævnt i en tidligere artikel kan Robert Graves' *The Greek Myths* være en god hjælp under læsningen. Dels indeholder hans behandling udmærkede referater af myterne inkl. deres varianter (basis er som oftest Apollodoros), dels opremser han samtlige kilder til de enkelte mytiske figurer, hvilket er en stor hjælp, når man skal overskue kildematerialet.

Selv om Graves af gode grunde ikke anvender de antikke verdensaldre til klassifikation af mytologiske træk, forsøger han dog at skille de enkelte mytelag ad. Disse klassificeres efter de forskellige folkevandringer og stammers indtrængen i Grækenland.

Denne artikels første konkrete råd kan forhåbentlig hjælpe dig i gang med mytelæsningen. Næste gang vil vi fortsætte med eksemplerne og forsøge en rekonstruktion af den samme myte efter alle fire verdensaldres tankegang.

Forslag til gode "begynder-myter" at øve sig på:

Myten om Tereus, Procne og Philomela (der er hjælp at hente i *Det overnaturlige og Indføring i RUM*) – findes godt fortalt i Ovids *Metamorfoser*

Eventyret om Askepot, Baba Yaga eller Rapunzel (hjælp til Baba Yaga i *Det overnaturlige* og på www.chresteria.dk)

Myten om Pelops & Hippodameia (hjælp på www.chresteria.dk)

God mytelæsning!

